

שיש לו מוטו הלקוח מתוך מסע בארץ-ישראל של ה. כ. טריסטראם, מספר כי "מראש ההר נגלה לעינינו מראה גדול ומתמשך אל תוך חירות בנוסח: "האוכף החם היה תלוי מעל האגן / מטליות-ממליות / ובמים מתמנים כרוך אים נמוכים / שהופיהם מתנוצצים כי גבישים / ואין נפש חיה / רק מעל קו הרפס השבור / עין רואה תבחיך בעופות אדירים..." חיסכון מילולי של חל מילות שיר, אותו מוליך המשורר אחר כך אל שיר אחר, במטרה, הנפתח ב"על פני צורי העולם / הכני השמש בחניתותיו / והנה שם מטרה / והמלך אליה כרויך / מפני רודפיו..."

בשיר קצר, ימיך, מתוארת תמונת מצב: "העוזר ננער בחושך / סימור נפניו על ראשי / משך בנפיים בחושך / לחשים מרחשים על ראשי / לא אירא רע בחושך / ימיך תחת ראשי" ראוי להעיר, כי השורה, לא אירא רע בחושך היא נפלאה בפשטותה ובהתנגותה.

הניסיון של התמקדות שירית מעולה בנוף מוגדר אינו מקובל בשירה העברית ומאז בגינה הציבורית של יהודה עמיחי מעט המשוררים שניסו זאת נשללו. זרובל גלעד הצליח במסע הנוף והשירה שלו לעינינו, ובמעברים הפשוטים-נושאים משיר לשיר, כמו: "ירדתי אל גוף לערני גות הכרשם / ואריתי מור עם כשמו..." וכמו: "איש בודד כחל אכזב / מהלך על עקבים / פתאום בחין מלמעלה / נופל צל / האיש נהל: / לפני ימים רבים / כואדי סאל על תומר / ראה שני עורבים / ומבטם בוטח..." מסע של סמלים, לשון ונופים, המגיע לשיר ש- כותרתו היא טריסטראם — שוב מוטו משל ה.כ. טריסטראם המנסה את אותה טריסטראמית: "קולה חוק עשיר — דומני שזה הצפוף החוק ביותר אשר שמעתי מעורי".

חומר-שירי יוצא-דופן הוא השיר שגלעד מבנהו איגרת סמטן הנסי על ישראל ל- אנשי עינגר, הנפתח בדברי איגרת ש- נמצאה במערה בנהל חבר, שסופה לא ניתן לקריאה כמו הפאפירוס המתפורר: "משמעון בר כוכב אנושי עינגדי / למסבלה וליהונתן בר בעין שלום. כטוב / אתו יושבים אוכלין ושותין מוככי בית / ישראל ולא דואגין לאחיכן לכל דבר / ואנחנו מול הגוים פנים אל פנים / משיבים מלחמה / ולחמנו אול ומימנו כמשיורה / ואחינו שותתים דם / ואני חוזר ובתרה ככם: / אל תשכחו שכל ישראל ערכין זה בזה / ולא כל שכן כשרוב חדה / מונחת על הצוואר / אל תניחו לרשעים להיות אדונים / עלינו / קומו כאיש אחד לכלות הרשעה / מן הארץ / ולא יהיה לכם נוסח רק אחרי / הממון שכא מן התמר וההטים..." שיר שמתמשך כמו שיר-מחאה המתחיל ב- "שמעון בר-כוכבא (כוסבא) וכלה ב, מדור המיוחסים של כלא-מעשיהו. ב- שיר אחר, שיריה-כותרת לספרוין גחלי רתמים, כותב גלעד — ספק לכתב, ספק שואל — על "הבחורים הטובים הם ש- הלכו במלחמה / האמינו כמה שהם אומרים ועושים: / אולי באמת אותם נחלו רתמים / ערם בוטחים? חונוה ה- טירי של גלעד במחזור שירי עין-גדי מס- תיים ב,אני עוצם את עיני ורואה / לפני ריגים מעין-גדי / פורשים רתמים / ודגתם כרנת הים הגדול / רכה מאור, / כמו שנכא יחוקאל".

גחלי רתמים הוא ספר של שירה נקיה מסיג, פשוטה, לא יומרנית, שבתמציתה היא משיגה את אותה התפעלות, שב- עברה כותבים משוררי-אמת את שילתם.

תרנום

פגישה בגורל

"סיפר המוות: היה סוחר בכנראה וי הוא שלח את משרתו לשוק לקנות מזון. בעקבו שעה קלה חזר משרתו והוא חיוור ורועד. כי אדוני, אמר, זה עתה בכיכר השוק, הדפתי אשה בהמון וכפנותי ראיי

תי שהיה זה המוות, והוא אשר הרפני. ניבט היה בני, מהווה ברועו דרך איום: אנא, אדוני, השאילני נא סוסך וארכב הרחק מכאן ואמלט ממך גורלי, אל סאמא" רה אשים פני ושם לא ימצאני המוות".

הסוחר השאיל לו את סופו והמשרת עלה ורכב, נעץ דרכותיו בצלעות הסוס ודהר מהר ככל שיכול. האדון ירד אל כיכר-השוק, ואני עומד בהמון, בא אלו ואמר: מרעו החוות ברועך כלפי משרתי הדרך איום כראותך אותו הבורך? לא, לא, החוותי ברועי דרך איום, אמרתי, ידו ניתרה מאלוהי, כשל ההפתעה. נדהם הייתי לראותו בכנראה, שהרי פגישה לו עמו הלילה בסאמארה..." זה מוטו סיפור ה- ראשון של הסופר האמריקאי ג'והן או'הרה.

סופר ג'ון או'הרה ראש גיינגי קטן התחפר בבטנה

שעיקר פירומו בא. לו בשנות ה-30, בספר זה — פגישה בסאמארה". סיפורו של או'הרה, בדומה לסופרים אמריקאים אחרים בני דורו, הוא בבחינת סיפור פשוט של עולם, לעיתים קטום פרוובינציאליות שלו, עולם המייצג את אמריקה בשיא שימונה. פגישה בסאמארה הוא ספר של פראתה הושים ופחדים; פראתה המולכית את גיבור העלילה ג'וליאן אינגליש להתניו משקה בפרצופו של הארי ריילי, ואחר לשבת בקאדילאק שלו עם כוסית ויסקי וחפיסת סיגריות ולהמתין למות. וזאת תוך בחינת אותם שלושה ימים גורליים שהולכוחו למצבו זה, ול- התאבדותו, המודרכת מאותו משל מורחי שהיבא המחבר בראש הספר.

ניסוחו של או'הרה, שהאגדה הספרותית טוענת כי חיבר את ספריו ואת סיפוריו בהינף אחד של עט, הינם הסכונים. ב- כוחם לעורר קינאה אצל סופרים רבים, כמו הפתית לפרק החמישי: "בשקרוולין ויקר התאהבה בג'וליאן אינגליש, כבר עייפה ממנו מעט. זה היה בקיץ 1926, אחת השנים הפחות השוכות בהיסטוריה של ארצות-הברית, והשנה שבה היתה קרולין ויקר משופנת שהייה הגיעו ל- שיאם בחופר-התועלת שבהם..." באותה שנה, מעט קודם לכן, עברה קרולין הנ"ל חוויה בלתי-נעימה: "לפני שיכלה לראות שני זה — רק ראתה שזה ילד — הקיפו מתי ורועות את רגליה ושתי ידיים החי ליקו מתחת להצאתיה וראש גיינגי החי התחפר בכנמה. היא סמרה לו וניסתה להחוף אותו מעליה..." אירוע שהחל ל- הכתיב את חייה.

בעלילה נעלמת דמות על דמות ונפרדת, עד למעשהו האחרון של ג'וליאן אינגליש: "בעשר וחמישים, על פי השעון כמושב האחרון, ניפח להתרומם. לא היה לו די כוח להרים את עצמו ובאחת עשרה וי

* ג'והן או'הרה — פגישה בסאמארה: עברית: רונית לנסני; הוצאת זב"מ, 180 עמודים (כריכה קשה).

עשרה כבר לא היה איש מפוגל לעזור לו, שום איש בעולם." המחבר סותם, מסבך ולא מפרש, אלא מתאר: "סיפורנו אינו מסתיים לעולם. אתה מציא את הניצרה פרימוני-היד ותוך כמה דקות מת- פוצץ הרימון ואנשים נהרגים ונפצעים. ואז יש גופות שצריך לקבור, פצועים שצריך לספל בהם. יש אלמנות ויתומים והורים שכולים. יש פיצויים ויש פאציי- פזל אחרים..."

פגישה בסאמארה הוא ספר של אמריקה, של ציניות ומאבק להשגת החלום האמרי- קאי; ספר שמעלותיו מכסות על מחד- ליו. ספר שבכוחו פשטנו לעורר את קינאתה של הספרות העברית, שאינה מצליחה למצוא סופרים שיחברו ספרים פשוטים שכאלה — ואמינים. תירגומה המאוד-אמין של רונית לנסני מעמיד אותה בטורה הראשונה של המתרגמים מאנגלית.

תיעוד

האונס

ספר שראה אור בימים אלה בעברית, עשוי לחזק נשים רבות ולהעניק להן יכולת המודדות עם אחד מפגעי המין האנושי החמורים ביותר — מיפגע האר- נס. אותו מעשה שבמהלכו כופה גבר את תשוקתו המינית בגופה של אשה הממאנת לו. הספר בניגוד לרצונו — נברים ונשים ואונס, מאת סוזן בראונר- מילר, ראה אור במהלך העשור האחר- רון בחצי הריסר מהדורות פופולאריות בארצות-הברית ובארצות אחרות.

המחקר של בראונמילר מלמד, כי מע- שה האונס הינו בעל אופי חברתי ופרי- לטי, ולא רק אקט של בעליה בניגוד לרצון האשה (בעיקר כאשר מדובר ב- גדולה שבתועבות, הלא הוא האונס-הקו- לקטיבי). בראונמילר פותחת את סיפיה בבחינת הפסיכולוגיה של ההמון ביחס לאונס. אינאוונות של החוק, חלקן של המילחמות בהעלאת מיפסס מעשי האר- נס. ממילחמות, מהפכות ופרעות, קצרה הדרך אל הפרק אלימות המונית נגד

חוקרת סוזן בראונמילר בעטתי בביצים של המנוול

כושים: הקורקו-קטן, ובשכנות לו אלימות המונית נגד לבנים: קונגו.

כמה מחרידים הם הפרקים המופיעים תחת הכותרת דיוקן האנס — כפי שר- שם ביומני המישטרה ובהם תתי-פרקים: צמדים קבוצות וכנופיות; מעשי זוועה

* סוזן בראונמילר, בניגוד לרצונו, גברים נשים ואונס, עברית: שרה טייקס ואילנה גולד, המין השני הוצאה-לאור, בשיתוף עם זב"מ, 457 עמודים (כריכה רכה).

חטרי סיבה, מעשי תועבה ראוותניים; אונס-רצח.

הפרופ' מנחם אמיר, ראש המכון לקרימינולוגיה בפקולטה למיפשים, יורר שלים, מקדים מבוא לסיפיה של בראונר- מילר, ובגוף הספר מצוטט מחקר שלו, אותו עשה הישראלי בפילדלפיה בשנים 1958—1960. המחקר נחשב לאחד ממחר- קרי היסוד בנושא האונס בארצות-הברית. אמיר בחר את מה שהמחברת מכנה "הגורם של הנהגות-מזרות של קורבן האונס..." ועליו הוסיפה המחברת הערה: "אמיר האמין שהגורם של הנהגות-מזרות מצד הקורבן היה קיים בשיעור מרהיב של 19 אחוז מכלל מקרי האר- נס שבחן. מסקנתו של אמיר בנוגע ל- נשים המעורבות במקרים אלה היתה כי השתלשלות נסיבתית של אירועים אינה יכולה אולי להעמיד את הקורבן כאח- ריאת באופן בלעדי למה שהופך להיות מקרה-בייש; אבל בכל מקרה היא שות- פה-מסייעת, והעובדה שהפכה לקורבן, אם כן, אינה כאמת ובתמים התרחשות מקרית לגמרי". המחברת טוענת כי אמיר מפגין נדיבות-לב והבנה מיותרת לאנשים.

הפרק האחרון הוא נשים משיבות מיל- חמה עשרה: "מאז ימי בראשית, כאשר הגברים משכב אחר אנוס בחופשות נשים כנות שכט אחר, כדי להכפיח ל- עצמם נשים חדשות, כרכה השקפת ער- למם את חוקי הנישואין בחוקי האונס, ואפילו היום קשה מאוד להפריד ביני- הם. שאיפתו ההיסטורית של הגבר לשי- מור לעצמו גישה בלעדית מוחלטת אל הוואגינה של האשה, כפי שנקבע בחוקי הנישואין הקדומים ביותר שלו, נכטה מן הצורך שלו להיות המכשיר הגופני הי- יחיד השולט בעיבור, בצאצאים וכוזי- יות הירושה. במציאות הוכרית שלו, כפי שהוא הבין אותה, לכידת נשים כנות שבטם אחרים ואינסון היה מעשה חוקי לחלוטין; שכן איזו דרך יכלה להיות טובה יותר להגדלת השבט שלו? אבל לגמול לו בעלבונו דומה, הוא חש, הריחו מעשה בלתי חוקי..."

בראונמילר מבהירה את הקשר שבין בעלות לאונס כד: "כיוון שנישואין על פי החוק נעשו תקפים בדרך אחת, ואחת בלבד — באמצעות כיתוק הכתור- לים בלוויית כמה סממנים מכסיים — הפעולה שלגביה התגבש בדתות של ה- גבר המושג, אונס פלילי היתה השחתת הכתולין מחוץ למיסגרת של חווה הני- שואיק, חווה שהוא עצמו יום וקבע. מאותו יומ, כאשר הגיע למסקנה ש- הגדרתו מוגבלת מדי לצרכי התקופה, הוא הרחיב את תפיסתה הפלילית באופן שיתכלול גם את השחתת צניעותה של אשתו, ובדרך זו הרחיב את אחריות החוק והחילו על נשים שאינן בתולות. למרות שמקורות אלה של החוק שקעו זה כבר כנפני ההיסטוריה שגשגתה, שעה שהחוקים הנוגעים לאונס הוסיפו להתפתח, לא התנתרו הגברים ולא השי- תחרו לרגע מן התפיסה המקורית, של- פיה... העבירה היא בראשי-דבר-השונה פגיעה בכוניות הבעלות של הזכר; הפי- סה המכוססת על הירישות שעיגן הזכר בהכנס הנישואין בתור הלקח של הזכר כה בעיסקה: בתוליים, צניעות והסכמה לגישה פרטית ובלבדית..."

הספר פורש את כל היריעה של הגר- שא, שאין לצרפו לרשימת הישגי המין האנושי, והוא מתמודד עם מיכלול ה- בעיות האידיאלוגיות הכרוכות במעשה זה, ומלמד על אמצעי התגוננות מפני גברים אנשים. זהו ספר שימשי לנשים. הן תוכלנה ללמוד ממנו כיצד להגן על עצמן. אך זהו גם ספר לגברים. הם יוכלו לעקוב אחרי הישגים בסולם ה- ערכים שבין המינים, שהתרחשו במח- צית השניה של המאה.

בראונמילר מסיימת את סיפיה בקבי- עה, כי "אפשר לחפל כליל את נגע האונס, ולא רק לכלום אותו או להינצל מפניו במישר האיש. אך הגישה חיי- כת להתכנס על תיכונן לפי-החוק ועל שיתוף פעולה, והוא מחייבת גילוי הבנה ורצון טוב מצדם של גברים רבים כמו גם מצדן של נשים. מפרטי בספר זה היתה להקנות לאונס את ההיסטוריה שלו, עתה מחופתנו למועט ממנו עתיו."